

Työnantajan oikeus saada korvausta valtion varoista merimiesten matkakustannuksiin

Yleistä korvattavista kustannuksista

Valtio tukee suomalaista merenkulkua muun muassa korvaamalla varustamoille miehistön matkoista syntyneitä kustannuksia. Matkakustannusten korvaamisessa on kyse varustamoille maksettavasta valtion tuesta, jota säännellään EU:n tasolla merenkulun suuntaviivoissa.

Suuntaviivoissa todetaan miehistön vaihtotuella pyrittävän alentamaan yhteisön merenkulkijoiden palkkaamisesta aiheutuvia kustannuksia, erityisesti kaukaisilla vesillä liikennöivillä aluksilla. Tukea, joka ei saa ylittää enimmäismäärää (sitä kuin se on määritelty suuntaviivojen 11 luvussa), voidaan myöntää jäsenvaltioiden rekistereihin merkityillä aluksilla työskentelevien yhteisön merenkulkijoiden kotimaahan palaamisesta aiheutuvien kustannusten maksamista tai palauttamista varten.

Yhteisön merenkulkijalla tarkoitetaan yhteisön ja ETA-maiden kansalaisia, kun on kyse sellaisilla aluksilla työskentelevistä merenkulkijoista, jotka harjoittavat säännöllistä matkustajaliikennettä yhteisön satamien välillä ja kaikissa muissa tapauksissa kaikkia merenkulkijoita, joiden on maksettava veroja ja/tai sosiaaliturvamaksuja jossain jäsenvaltiossa.

Merenkulun suuntaviivoissa on valtion tuelle määritelty enimmäismäärä, jota valtion merenkululle myöntämät tuet eivät saa ylittää. Myönnettävän tuen enimmäismäärä on riippuvainen laivaliikenteessä ja merenkulkijoilta kerättävien verojen ja sosiaaliturvamaksujen määrästä, sillä valtion tuki ei saa ylittää näiden kokonaismäärää.

Korvattavat matkat

Valtion varoista korvattavista merimiesten matkakustannuksista annetun lain 1 ja 2 §:ssä säädetään valtion varoista korvattavien matkojen perusteista. Lain 1 § koskee kauppa-alusluetteloön merkittyä alusta ja 2 § muita kuin kauppa-alusluetteloön merkittyjä aluksia. Korvausperusteet ovat erilaiset riippuen siitä, ovatko kyseessä EU- ja ETA-alueen merimiehet vai ns. kolmansista maista olevat merimiehet.

Korvausta maksetaan vain työsuhteisten työntekijöiden matkoista syntyneistä kustannuksista. Korvausoikeuden ulkopuolelle jäävät muun muassa työharjoittelussa olevien henkilöiden matkat silloin, kun harjoittelua ei tehdä työsuhteessa. Korvauksen saamisen edellytyksenä on, että työtä on tehty suomalaisella aluksella. Työnantajan ei sen sijaan tarvitse olla suomalainen varustamo, vaan riittää, että alus purjehtii Suomen lipun alla.

Kauppa-alusluetteloön merkitty alus

EU- ja ETA-alueen merimiehet

Korvauksia voidaan maksaa vain sellaisten työntekijöiden matkoista, jotka työskentelevät kauppa-alusluetteloön merkityillä aluksella. Kauppa-alusluettelosta ja siihen merkitsemisestä säädetään meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyyn parantamisesta annetun lain 4 §:ssä (1277/2007).

Valtion varoista korvataan työntekijöiden matkakustannuksia aluksen ja Euroopan unionin jäsenvaltioissa tai Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa sijaitsevan työntekijän kotipaikan välillä. Rajoituksen myötä korvauksia maksetaan vain EU- ja ETA-alueen merimiehille merenkulun suuntaviivojen edellyttämällä tavalla.

Korvauksia maksetaan vain työntekijän matkoista kotiin ja kotoa alukselle. Työnantaja ei siis saa korvausta matkoista, jotka työntekijän on tehnyt työnantajan määräyksestä muussa tarkoituksessa kuin mennäkseen kotiin. Tällaisia matkoja ovat esimerkiksi laivaväen lääkärintarkastuksesta annetun lain (1171/2010) mukaisen lääkärintarkastuksen johdosta tehtävät matkat tai matkat, jotka työntekijä tekee osallistuakseen työnantajan määräämään koulutukseen, jolleivät ne välittömästi liity työntekijän kotimatkaan.

Merkitystä ei ole sillä, mistä syystä työntekijän matka on tehty. Näin ollen korvattaviksi tulevat myös yksittäiset esimerkiksi työntekijän sairastumisen vuoksi tekemät kotimatkat sekä vuosilomamatkat. Korvauksia maksetaan sekä alukselta kotiin lähteneen työntekijän matkoista, että työntekijän matkoista kotoa alukselle.

Edellytyksenä matkakustannusten korvaamiselle on, että työntekijä työskentelee sellaisella pääasiassa Suomen ulkomaan meriliikenteessä käytettävällä aluksella, jota tarkoitetaan meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annetun lain 3 §:n 6 kohdassa. Alusta pidetään pääasiassa ulkomaan meriliikenteessä liikennöivänä, jos se on kalenterivuoden aikana yli puolet toiminta-ajastaan meriliikenteessä Suomen ja ulkomaan satamien välillä tai Suomen aluevesien ulkopuolella. Aikaa, jona alus ei ole ollut toiminnassa esimerkiksi telakoinnin takia, ei lueta aluksen toiminta-aikaan.

Korvausoikeuden syntymisen edellytyksenä on lisäksi, että alus on työntekijän matkan alkaessa Suomen ulkopuolella sekä työntekijän kotipaikkaan nähden ulkomailla.

EU- ja ETA-alueen merimiesten matkoja ei kuitenkaan korvata, jos matkat on tehty aluksen toimiessa Suomeen suuntautuvassa linjaliikenteessä. Tällaisessa liikenteessä työntekijöiden matkat on mahdollista ajoittaa niin, että työntekijä lähtee alukselta ja palaa alukselle sen ollessa Suomessa. Näin toimittaessa työnantajalle ei synny työntekijöiden matkoista sellaisia kohonneita matkakustannuksia, joiden korvaaminen valtion varoista olisi perusteltua ja lain tarkoituksen mukaista.

Kolmansista maista olevat merimiehet

Korvauksia voidaan maksaa vain sellaisten työntekijöiden matkoista, jotka työskentelevät kauppa-alusluetteloon merkityllä aluksella.

Kolmansista maista olevien merimiesten osalta matkakustannuksia korvataan työsuhteen päättyessä tehtävistä kotimatkoista myös silloin, kun matkat suuntautuvat Euroopan unionin tai ETA-alueen ulkopuolelle. Edellytyksenä kuitenkin on, että työntekijän työsuhde on jatkunut yhtäjaksoisesti vähintään 6 kuukautta.

Kolmansista maista olevien merimiesten kotimatkojen korvaamista on rajoitettu, vaikka heitä voidaan lähdeverovelvollisuuden perusteella useimmissa tapauksissa pitää merenkulun suuntaviivoissa tarkoitettuina merenkulkijoina.

Edellytyksenä matkakustannusten korvaamiselle on, että työntekijä työskentelee sellaisella pääasiassa Suomen ulkomaan meriliikenteessä käytettävänä aluksella, jota tarkoitetaan meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annetun lain 3 §:n 6 kohdassa.

Korvausoikeuden syntymisen edellytyksenä on lisäksi, että alus on työntekijän matkan alkaessa Suomen ulkopuolella sekä työntekijän kotipaikkaan nähden ulkomailla.

Myös Suomeen suuntautuvassa linjaliikenteessä toimivilla aluksilla työskentelevien työntekijöiden matkakustannuksia voidaan korvata.

Käytännössä tämän kohdan perusteella korvataan miehistön matkakustannuksia sekamiehityillä aluksilla. Sellaisten merenkulkijoiden osalta, jotka eivät ole verovelvollisia Suomessa tai muussa EU- tai ETA-valtiossa, matkakustannuksia voidaan korvata vain de minimis -tukena. Tällöin korvauksen enimmäismäärä voi olla kolmen vuoden aikana enintään 200 000 euroa.

Muu kuin kauppa-alusluetteloon merkitty alus

Silloin, kun alusta ei ole merkitty kauppa-alusluetteloon, valtoin varoista korvataan vain merimiesten vuosilomalain (433/1984) mukaisia matkakustannuksia.

Valtion varoista korvataan Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa asuvan työntekijän vuosilomamatkoista syntyneitä matkakustannuksia aluksen ja työntekijän kotipaikan välillä. Edellytyksenä on lisäksi, että alus on vuosiloman alkaessa tai päättyessä Suomen ulkopuolella ja työntekijän kotipaikkaan nähden ulkomailla.

Korvauksia maksetaan kahdesta edestakaisesta matkasta työntekijää kohden kalenterivuodessa. Siltä osin kuin useammista vuosilomamatkoista on sovittu työehto- tai työsopimuksella, oikeutta matkakustannusten korvaukseen ei ole näiden matkojen osalta. Työehto- tai työsopimukseen perustuvat lomamatkakustannukset voivat kuitenkin tulla edellytysten täyttyessä korvattaviksi lain 1 §:n perusteella.

Korvauskelpoiset matkakustannukset

Valtion varoista maksettava korvaus on puolet hyväksyttävistä matkakustannuksista. Matkakustannuksia ovat välittömät matkakustannukset, työntekijän ylläpitokustannukset matkan aikana ja matkan järjestämisestä syntyneet kustannukset.

Korvauskelpoisia matkakustannuksia ovat:

- välittömät matkakustannukset: lento-, juna- ja linja-autolippujen kustannukset, taksin ja vuokra-auton käytöstä aiheutuvat kustannukset sekä työntekijälle maksettava korvaus oman auton käytöstä
- työntekijän ylläpitokustannukset: yöpymisestä aiheutuvat hotellikustannukset ja normaalit aterioinnista matkan aikana aiheutuvat kustannukset sekä
- matkan järjestämisestä aiheutuvat kustannukset: matkojen käytännön järjestelyistä huolehtivan matkatoimiston, matka-agentin tai vastaavan tahon kustannukset.

Alkoholijuomia ei korvata.

Kustannuksiin sisältyvä arvonlisävero ei ole korvauskelpoinen kustannus, silloin, kun hakija on vähentänyt arvonlisäveron omassa verotuksessaan tai hakijalla on mahdollisuus tehdä vähennys. Arvonlisävero ei tällöin jää hakijan itsensä maksettavaksi. Kustannukset, joista haetaan korvausta, on ilmoitettava hakemuksessa arvonlisäverottomina.

Hakijan on ilmoitettava kustannukset euromääräisinä. Jos kustannukset ovat syntyneet muina valuuttoina, hakijan on muunnettava kustannukset euroiksi.

Hakemuksen toimittaminen

Hakemus matkakustannusten korvaamisesta tehdään KEHA-keskukselle. Maksatushakemukset jätetään sähköisellä lomakkeella aluehallinnon asiointipalvelussa sahkoinenasiointi.ahtp.fi. Hakemus tehdään aluskohtaisesti.

Aluehallinnon asiointipalvelu mahdollistaa turvallisen sähköisen tunnistautumisen. Palvelussa korvaushakemuksen voi jättää vain valtuutettu henkilö. Valtuutuksen

saaneet henkilöt asioivat aluehallinnon asiointipalvelussa organisaationsa puolesta Suomi.fi-tunnistuksen kautta. Korvaushakemus ja hakemuksessa tarvittavat liitteet löytyvät asiointipalvelun asiointikohdasta ”Korvaukset”.

Hakemus on mahdollista tallentaa keskeneräisenä ja jatkaa sen täyttämistä myöhemmin. Asiointitilille ja valtuutetun sähköpostiosoitteeseen saapuvat ilmoitukset kertovat, kun hakemus on otettu vastaan ja otettu käsittelyyn tai jos sen käsittelemiseksi tarvitaan täydentäviä tietoja. Hakemukseen liittyviin täydennyspyyntöihin vastataan asiointipalvelussa. Asiointitilille saapuvat kaikki korvausasian käsittelyyn liittyvät tiedot ja dokumentit sekä myös päätös, kun asia on ratkaistu. Dokumentit on mahdollista tallentaa tai tulostaa asiointitililtä omaan käsittelyjärjestelmään tai arkistoon.

Hakemukseen on liitettävä luettelo työntekijöistä, joiden matka- ja ylläpitokustannuksia sekä matkanjärjestämisestä aiheutuneita kustannuksia hakemus koskee. Luettelo voi olla esimerkiksi Excel-taulukko.

Luettelosta on käytävä ilmi:

- työntekijän nimi, syntymäaika ja kotipaikka
- aluksen sijaintivaltio matkan alkaessa
- korvauskelpoiset kustannukset euroina työntekijäkohtaisesti
- työsuhteen alkamis- ja päättymispäivä, kun korvausta haetaan työsuhteen päättyessä kotimatkan kustannuksista ja kun työntekijän kotipaikka on Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen ulkopuolella.

Hakemukseen on liitettävä ote hakijan kirjanpidosta, josta haettavat kustannukset ilmenevät. Oteen on oltava kirjanpidosta vastaavan henkilön allekirjoittama. Kustannuksilla, joista korvausta haetaan, on oltava kirjanpidossa oma seurantatunnuksensa, alatilinsä, kustannuspaikkansa tai muu vastaava menetelmä, jolla voidaan erottaa kustannukset, joista korvausta haetaan, hakijan muista kuluista.

Hakemukseen on liitettävä ote kauppa-alusluettelosta, jos korvausta haetaan valtion varoista korvattavista merimiesten matkakustannuksista annetun lain 1 §:n perusteella.

Korvausta on haettava yhden vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana oikeus korvaukseen on syntynyt. Työnantajalle syntyy oikeus saada korvausta valtion varoista heti sen maksettua työntekijän kotimatkasta syntyneet kustannukset. Työnantajalla on kuitenkin mahdollisuus tehdä kustannuksia koskeva hakemus vielä seuraavan kalenterivuoden aikana. Esimerkiksi vuoden 2018 aikana maksamistaan matkakustannuksista työnantaja voi hakea korvausta valtion varoista vielä vuoden 2019 aikana. Oikeus korvaukseen raukeaa, ellei sitä haeta määräajassa.

Hakemuksen käsittely ja muutoksenhaku

Hakemukset käsitellään ja ratkaistaan KEHA-keskuksessa.

KEHA-keskuksen matkakustannusten korvaamista koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua hallintolain (434/2003) 7 a luvun mukaisesti. Kirjallinen oikaisuvaatimus on tehtävä KEHA-keskukselle 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Otettuaan oikaisuvaatimuksen tutkittavakseen KEHA-keskus voi muuttaa hallintopäätöstä, kumota päätöksen tai hylätä oikaisuvaatimuksen.

Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (808/2019) säädetään. Hallinto-oikeuden matkakustannusten korvaamista koskevaan päätökseen saa hakea muutosta vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

KEHA-keskuksen tarkastusoikeus

KEHA-keskuksella on oikeus tarkastaa korvauksen saajan taloutta ja toimintaa tarpeellisessa laajuudessa korvaushakemuksen ja tehdyn päätöksen oikeellisuuden selvittämiseksi. KEHA-keskus voi suorittaa tarkastuksen itse tai valtuuttaa Keskuskauppakamarin tai kauppakamarin hyväksymän tilintarkastajan suorittamaan tarkastuksen.

Tarkastuksen tekijällä, joko KEHA-keskuksen virkamiehellä tai KEHA-keskuksen valtuuttamalla tilintarkastajalla, on oikeus saada maksutta käyttöönsä kaikki tarkastuksen kannalta tarpeelliset asiakirjat sekä muut tarpeelliset tiedot. Kyse on asiakirjatarkastuksesta eikä tarkastuksen tekijällä ole erityistä oikeutta päästä korvauksen saajan toimitiloihin ilman tarkastettavan suostumusta. Kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa tarkastusta ei saa suorittaa edes tarkastettavan suostumuksella.

Liikaa maksetun määrän palauttaminen, takaisinperintä ja kuittaus

Matkakustannuksia korvattaessa saattaa syntyä tilanteita, jolloin korvauksia on maksettu liikaa tai perusteettomasti. Tällöin ensi vaiheessa saaja on velvollinen palauttamaan virheellisesti, liikaa tai muutoin ilmeisen perusteetta saamansa korvaus tai sen osa. Perusteetonta etua saaneen korvauksen saajan edellytetään ryhtyvän oma-aloitteisesti ja viipymättä toimenpiteisiin liikaa taikka ilmeisen perusteettomasti saadun etuuden palauttamiseksi.

Virheellisesti tai liikaa saatua korvausta on suoritus, joka teknisen virheen vuoksi maksetaan perusteetta tai liian suurena. Ilmeisen perusteetta saadusta korvauksesta on kyse silloin, kun korvauksen myöntämisen edellytykset eivät täyty. Korvauksen myöntämisen edellytyksiä on käsitelty tämän ohjeen luvussa 2.

Jos korvauksen saaja ei oma-aloitteisesti ryhdy toimiin perusteettomasti saamansa suorituksen palauttamiseksi, KEHA-keskus tekee asiassa takaisinperintäpäätöksen. Takaisinperintäpäätöksessä vahvistetaan palautettava määrä, sille maksettava viivästyskorko ja eräpäivä, jonka jälkeen palautettavalle määrälle on maksettava viivästyskorkoa.

Takaisinperintä on mahdollista toteuttaa myös siten, että palautettava määrä vähennetään korvauksen saajalle muusta samalla perusteella maksettavasta suorituksesta. ELY-keskus tekee kuittausoikeuden käyttämisestä hallinnollisen päätöksen.

Takaisinperintää ja kuittausta koskevista päätöksistä saa vaatia oikaisua KEHA-keskukselta hallintolain 7 a luvun mukaisesti. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden takaisinperintää ja kuittausta koskeviin päätöksiin saa hakea aina muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta eikä valitusluvan hakemista edellytetä.

Lisätiedot

Tällä ohjeella kumoutuu työ- ja elinkeinoministeriön ohje TEM/367/03.01.05/2014, joka on annettu 11.3.2014.